

М. Горкі і амерыканская літаратура

І. АРЛОУ

Калі Капернік і Галілей абвясцілі свае вядзінні адкрыцця, казав у людзей, якія спачувалі ім, кружыліся галовы, перамяла дыханне ад круціцця пад'ёму чалавечай думкі, ад смеласці і навізны.

Есць нешта падобнае на гэтыя даўнія старонкі гісторыі ў тым, як сустракалі кнігі Горкага ў Амерыцы. Амерыканскія крытыкі, калі і не да канца зразумелі, дык, па крытай меры, адчулі, што кнігі Горкага — гэта з'ява незвычайная, бо Горкі ламаў старыя ўяўленні аб рэалізме, аб літаратуры наогул, аб жыцці, аб прызначэнні чалавека.

Амерыканскі крытык Луіс Уільксон пісаў тады ў «Паўночна-амерыканскім аглядзе»:

«У які даўны, новы свет мы ўступаем, калі адкрываем кнігу Максіма Горкага! Новая планета або невідомы мова зрабілі-б меншае ўражанне, чым гэты паворот ад нашага хаджовага рамана да суровых, сумных малюнкаў жыцця, да народных мас...»

Калі праглядзець хаджовага рамана, дык знайдзеш у іх... збітую гісторыю аб падмене дзяцей у маленства або гісторыю аб злачынцы, які ўдзельнічаў у атрыманні ў спадчыну барачства. Якім нічымым, якім згаіючым і якім бязглуздым здаецца ўсё гэта, калі вы толькі што загнулі вядомую кнігу Горкага аб узаасобленых ідэах жыцця!»

Гэта было напісана ў 1907 годзе ў сувязі з выхадом у свет у ЗША апавесці «Мая». Але яшчэ раней, пры выданні «Фамы Гардзеева», натхнёныя словы аб наватарстве Горкага напісаў тады 25-гадовы Джэк Лондан. У сваім артыкуле пра «Фаму Гардзеева» Джэк Лондан пісаў аб горкаўскай крытыцы свету прыглыблена, аб шырыні, смеласці і дэянасці горкаўскага рэалізму, аб тым, што Горкі сказаў новае слова ў развіцці рэалізму пасля Талстога і Тургенева.

З захваленнем сустракаў Горкага і рабочыя чытачы Амерыкі (асаблівым вопсекам карысталася апавесць «Мая»).

З другога боку, літаратурныя пасадачы буржуазіі — піські з «Нью-Йорк Таймс», «Вінінг-тэлерам» і другія — усё тым, каго пахлажа горкаўскае праца жыцця, што баўрэн мужнасці і гнева Паўла Власых, закінуліся на Горкага з лаянкай.

Так пачалася ў ЗША барацьба вакоў Горкага паміж прагрэсіўнымі і рэакцыянымі сіламі ў амерыканскай літаратуры і грамадскім жыцці. У гэтай барацьбе рос і ўмацоўваўся ўплыў Горкага на развіцці рэалістычных і дэмакратычных сіл у амерыканскай літаратуры.

Вядома, што ў амерыканскай літаратуры ёсць нямаля прыкладаў прастых запісачнікаў горкаўскіх літаратурных прымаяў, але не аб іх цяпер размова. — нас цікавіць уплыў Горкага на развіцці барацьбы перадавых амерыканскіх пісьменнікаў за народныя, рэалістычныя традыцыі ў літаратуры. На гэты ўплыў не раз указвалі Джэк Лондан і Энтон Сінклер, Майкл Голд і Шэрвуд Андэрсэн — пісьменнікі, не звязаныя агульнай платформай якой-небудзь пэўнай літаратурнай школы.

Чам-жа вызначаецца ўплыў Горкага? Перш за ўсё тым, што ў яго асобе ў сутэствую літаратуру ўвайшоў пісьменнік новага тыпа, стваральнік новай літаратуры, сапраўдны рэвалюцыянер.

Творы Горкага вучаць канкрэтнасці і мутанакрававай дэянасці крытыцы капіталізма. У сваіх рэалістычных кнігах аб буржуазным грамадстве Горкі ніколі не апускаецца да пазіцыі крытыкі чалавека наогул, да нігілізма і адчаю. Ён заўсёды паказвае канкрэтныя формы прыгнечання чалавека чалавекам, канкрэтныя прычыны знявечання чалавечых характараў пад уплывам капіталістычных адносін. І якой-бы змрочнай ні здавалася атмасфера ў некаторых творах Горкага, дзе паказаны цяжкія жыцці ў царскай Расіі, у іх міжгаюць зарпні надзеі, якія прадвясцяць рэвалюцыйныя змены. Горкі верыў у чалавека нават тады, калі паказваў крайнія ступені чалавечага падзення. Не выпадкова нават і «На дне» чалавечы грамадства чужыя выдатныя словы: «Чалавек! Гэта цудоўна! Гэта гуцьця горда!» У адноўленне ад старога, крытычнага рэалізму, Горкі не абмяжоўваўся праўдывымі паказамі і крытыкай буржуазнага грамадства. Ён разумее, што сапраўды рэвалюцыйная літаратура павіна была паказаць нарастанне рэвалюцыйнай барацьбы рабочага класа, якая стала асноўным фактарам гістарычнага развіцця чалавечства.

Горкі стварае выдатныя вобразы барацьбы-пролетарыяў, надзеяных непахістай верай у перамогу, мужнасцю і арганізаванасцю — усмітнімі рысамі, якія выхоўваліся большымі ў масах рускіх рабочых.

Амерыка пачала знамяцца з творчасцю Горкага ў 1901 годзе, калі двойчы была выдана ў англійскім перакладзе апавесць «Фамы Гардзеева».

Многія амерыканскія крытыкі, услед за англічанам Е. Дылонам, аўтарам кнігі «М. Горкі. Яго жыццё і творы» — пісалі аб услаўленні Горкі індывідуалістычнага бунтарства. Гэтыя крытыкі проста імкнуліся прынізіць сацыялістычнага пісьменніка да буржуазнага ўзроўню, бо на самай справе Горкі выступаў супроць індывідуалізма. Ён бунтар-адзіночка, а Данка, які сваім пылаючым сэрцам асыялае дарогу людзям, быў раннім рамантычным героем Горкага. Не бунт у імя фармальнай «асабістай свабоды», а свядомая барацьба за свабоду мас з'яўляецца зместам апавесці «Мая» — гэтага вядмага твора, з якога, па сутнасці, бярэ свой пачатак літаратура сацыялістычнага рэалізму.

Горкі шырока паказаў у літаратуры народныя масы, іх рэвалюцыйную барацьбу, іх пераўтваральнае жыццё і працу. З Горкім у літаратуру ўпершыню прышоў герой, які з'яўляецца сапраўдным героем у жыцці.

Горкі быў перадавым чалавекам эпохі, ён абнаўраў на рэвалюцыйны вопыт свайго народа, на вялікіх ідэй Леніна і Сталіна. Імяна таму ён і быў другім «з'яўляючымся агіднасцю» капіталізму, імяна таму ён бачыў і паказваў жыццё ў яго рэвалюцыйным развіцці ў руху ад ніжэйшага да вышэйшага. «Ён бачыў нашу сучаснасць і будучыню, — пісаў Тэадор Драйзер, — з тых цяжка дасягаемых вышэйшых, з якіх адкрываюцца самыя шырокія і самыя ясныя перспектывы...» Такое бачанне і разуменне жыцця, іскравая перакананасць і жыццёвае вобразаў і твораў Горкага робіць іх магутным сродкам выхавання чалавека ў сацыялістычным духу.

Сваёй творчасцю — як геніяльным пісьменнікам — і сваёй грамадскай дэянасцю — як вялікім грамадзянінам — Горкі пакінуў свету высокі прыклад палымнай барацьбы за народную справу і за народную літаратуру. Маючы на ўвазе магутны ўплыў гэтага прыкладу на ўсіх тых пісьменнікаў Амерыкі, якія не прадаюць сваё сумленне і сваё імя, Шэрвуд Андэрсэн пісаў аб Горкім, як аб «сапраўдным бачку ўсёй сучаснай творчасці».

Вышэй мы пісалі ўжо аб тым, як з захваленнем сустраў малады Джэк Лондан з'яўленне ў ЗША першых перакладаў твораў Горкага. Кнігі рускага пісьменніка абвастралі і паглыблялі пачуцці нянавісці Джэка Лондана да таго часу бесчалавечных буржуаў, якія з такою упартасцю перашкаджалі Мартыну Ідэну выйсці «у людзі», а затым загубілі Ідэна. Урок творчасці Горкага ўплывалі на Джэка Лондана і ў яго спробах знайсці шляхі выдзялення сацыялістычнай барацьбы, вынікам чаго з'явіўся раман «Жадезная пята». Джэк Лондан слябі Горкаму ўсім, што вылучае яго з аспрэчвання буржуазных пісьменнікаў пачатку XX стагоддзя — суровай праўдывасцю лешых яго твораў, абаронай інтарэсаў працоўнага люда, але ён заставаўся бясконца далёкім ад Горкага там, дзе буржуазныя забавы звязалі ідэяны творчых пошукі мастака, там, дзе Лондан заставаўся ў палоне буржуазнага індывідуалізма.

Асабліва ахвотна і актыўна звярталіся да творчага вопыту Горкага прадстаўнікі амерыканскага крытычнага рэалізму. Распаўсюджанне твораў Аляксея Максімавіча ў ЗША супала з абстрактным барацьбай супроць традыцый «пяшчотнага рэалізму» ў амерыканскай літаратуры. Творчасць Горкага надзвычай дэянічала амякненням Тэадора Драйзера, Эптона Сінклера і іншых крытычных рэалістаў сарваць ружавыя акулеры з амерыканскай літаратуры і зацвердзіць права пісьменніка гаварыць на ўвесь голас праўду — якой-бы горкай яна ні была. Драйзер і тыя, хто ішоў за ім, бачылі ў Горкім свайго саюзніка і настаўніка. «Хто в нас не быў пад уплывам гэтага чалавека, яго чалавечнасці, яго таленту», — пісаў аб Аляксеі Максімавічу Шэрвуд Андэрсэн.

У барацьбе супроць «пяшчотнага рэалізму» многія амерыканскія пісьменнікі ірэдка рабілі ўступкі натуралізму. Вядомы ўплыў натуралізма адчуў і Тэадор Драйзер. Горкі — мастак паказаў шляхі пераадолення хібаў натуралістычнага рэалізму. Яго творчасць дапамагла Драйзеру знайсці веру ў чалавека, у яго Драйзер вучыўся падмацаваць над дэталю да высокай праўды рэалістычных абгульненняў, да разумення сацыяльных прычын пакут простага чалавека ў капіталістычным грамадстве.

У сваёй вазнамінай публіцыстыцы Драйзер з горкаўскім нафасам пісаў аб «трагічнай Амерыцы», аб неабходнасці ісправядлівасці ба-

рацьбы рабочага класа супроць эксплуатацыі чалавека чалавекам. Гаворачы аб сваёй веры ў рабочы клас, аб барацьбе за справу рабочага класа, Драйзер спаслаўся на натхняльны прыклад Горкага.

Уздзяненне Горкага ў той або іншай меры выяўляецца і на творчэсці пісьменнікаў, якія прадаўжаюць цяпер традыцыі крытычнага рэалізму. Ён адчуваецца, напрыклад, у творчасці Ліліан Хельман, якая спалучае рэзкую крытыку асабіста-ўласніцкага звестра («Лісічкі») з паказам актыўных барацьбоў за свабоду («Варта на Райне»). Сінклер Льюіс у адным са сваіх апошніх раману ствараў праўдывы вобраз буржуазнага інтэлігента Гідзона Пленша. Кар'ерызм і беспрывіповасць, дэбэралізм «у прымяненні да поддасца», дэмагогія замест пераканання — усё гэта рысы Пленша збліжаюць яго вобраз — пры ўсёй рознастайнасці літаратурнай манеры абодвух пісьменнікаў — з вобразамі адуканых мяшчак, буржуазных інтэлігентаў-індывідуалістаў, у якіх Горкі збліжана закляміў гінула мараль Клімаў Самгінных.

Адным з самых глыбокіх пытанняў, якія стаць перад пісьменнікамі ЗША, з'яўляецца пытанне аб месцы пісьменніка ў жыцці і ў барацьбе народа. На прыкладзе Горкага перадавыя пісьменнікі вучыліся і вучацца таму, што ў наш час па-сапраўдному адстойваць прагрэсіўныя дэмакратычныя ідэі ў мастацтве можа толькі той мастак, які злучае свай лёс з барацьбой народа, бо не можа квітнэць мастацтва на неўрадавай і атручанай глебе хлуслівых буржуазных ідэй і драпежнай імперыялістычнай практыкі.

Пісьменнікі Амерыкі, якія не пабаяліся іці супроць плыні, вучацца ў Горкага служыць сваёй творчасцю мільёнам працоўных. Аб гэтым неаднаразава пісаў Энтон Сінклер. У адным са сваіх лістоў ён успамінае, што ў юнацтве кнігі Горкага зрабілі велізарны ўплыў на фармаванне яго асобы. Сінклер піша, што ў Аляксея Максімавіча ён вучыўся перш за ўсё таму, што вялікая літаратура не можа быць у баку ад вялікай барацьбы прыгнечаных.

Як вядома, ужо адзін з першых буйных твораў Сінклера — «Джунглі» з'яўляецца моцным ударам па буржуазных гаспадарых Амерыкі. Характэрна, што іх літаратурныя лэйкі, якія паклелічалі на Горкага, ахрысцілі Сінклера «выграбальнікам броду».

Дэмакратычнаму светапогляду Сінклера ўласцівы вядомыя слабасці, якія адзначаў В. І. Ленін, гаворачы аб Сінклера, як аб «сацыялісту пачуцця». Але, пры ўсім гэтым слабасцях, Сінклер не абмяжаваўся крытыкай капіталізма. Ён пад уплывам Горкага ствараў кнігі аб барацьбе рабочых супроць капіталістаў, аб радным змагары Джымі Хігінес, які ўзніўся да герайчнага подзвіга ў абароне справы маладой савецкай рэспублікі, аб днях абароны Мадрыда... Цяпер, у гады, калі многія амерыканскія пісьменнікі, якія некалі выхаваліся сваім бунтарствам, а зараз па-лэйкаску пакорліва вярнуліся да стала свайго імперыяліста-гаспадара, Сінклер прадаўжае традыцыі амерыканскага крытычнага рэалізму.

Уплыў Горкага на амерыканскую літаратуру не абмяжоўваецца толькі сферай самой літаратурнай творчасці. Заклікі Горкага, яго прыклад барацьбы дапамагалі ў свой час аб'яднанню адзінага антыфашыскага фронту перадавых амерыканскіх пісьменнікаў. Неадрама на кангрэсе амерыканскіх пісьменнікаў пры абмеркаванні задач барацьбы супроць фашызма і ваіны так часта гучала імя Горкага.

Зара зноў перад літаратарамі Амерыкі з усёй выратлівай паўстала горкаўскае пытанне: «З кім вы, майстры культуры?» Нельга маўчаць і, як стравуе, хавачь галаву, калі шалеюць аташчыкі, калі на зямлі Амерыкі дзе парасткі атрутнае масенне фашызма, калі пад палышчкі ваіны імкнуцца ўжыць свет у новую боіню.

Цяпер асабліва небяспечны ўплыў тых амерыканскіх пісьменнікаў, якія горкаўскім гуманістычным і рэалістычным традыцыям супроцьстаюць уладніцкае рэакцыянае мастацтва, якое атручвае свядомасць і душу простага чалавека.

Бандыцкія зыклі да ваіны, распаўсюджанне гітлерскіх рэакцыйных ідэй, брудная чорнасоценная кнігі такіх амерыканскіх літаратараў-рэакцыянераў, як Менкен, Маркман, Фішэр і Уайт поўнаасць адпавядаюць інтарэсам маналістычнага капітала ЗША.

Выражэц ўсёх гэтых літаратурных памочнікаў рэакцыі — неадрама частка той барацьбы, якую вядзе ўсё прагрэсіўнае чалавечства на чале з Савецкім Саюзам у імя захавання міру і свабоды.

А. БУРДЗЕЛЬ

На радзіму

Магнітныя стрэлка ў сівым агні
Усё мігаціць на полюс...
Які-ж на чужыне мяне магніт
За сэрца бярэ да болю?
Ягонья ніці ў чужых краях
Найбэга цигучы праз даля,
Калі-ж павярнуў на радзіму я,
Як струны яны заграі,
Уночы спіць мора, мармыча ў сне,
На досвітку, разам з бурай,
Рава, спяганне тыгрны гней,
Трасе паласатай скурай.
Нашто злавача, яго і так
Ужо наглядзеўся досымі,
Дарэчы, прышоў карабель-зямляк,
Сустрача... сабрый-матросы...
Мы там разважалі, што можна жыць

Пад палымным гонкам гаем —
Усё пераінчыць, каб свет чужы
Здаваўся нам родным краем.
І межы-б не секалі абшар зямлі,
І палым далінай Ганга
Свабодна да страхаў усіх ішлі,
Як яблыні ў нас да ганкаў.
І той-бы, хто спалены гне хрыбет
У цукровым трысці плантацыі,
І годнасць, і песню здабыў сабе,
І радасць у жыўнай працы.
На межам валоца блішчэць шткі
Над сотнямі спін счарнелых,
Вязуць на машынах у порт мяшкі
Канвойныя ў фрэнчах белых.
А ў далях — трапічны чырванозем,
Усплывенне людам голым,
Грукоча какасовых ядраў гном,
Б'юць важкі бомбы ў долы.
І ведаю, некалі з ядраў тых
Правобраз маёй радзімы

У палымх паўстане, і гора
Сівым, слявым,
Але і пады любімай
Мне там нестала-б свае зямлі,
Таму што яе за морам
Пас-свойму сялібы, сады, паці
Пад сонцам другім паўтораць.
Ваніак яе цвёрды ў маіх касцях
І зван рудаўвы ў жылах,
Міне-б да радзімай зямлі ў
Прасяці

Цягнула нябачнай сілай.
Здаклі успывае яна ў музею,
Бы хмарак лятуча шэраг,
Сціхаюць трыгогі, і хвалі ўсе
Кладуцца пад сніг бераг.
Ды што мне трыгогі!.. Калі
Гляджу
На чорны той люд адгэтуль —
Зноў жыць я жыццём караблі
Хачу,
Хадзіць па марях, які жыць
Вяшчун
Савецкага свету.

Больш новых масавых песень

Гэтымі дзямі ў Кіраўніцтве прапаганды і агітацыі ЦК КП(б) Беларусі адбылося пашырэнне наарад беларускіх кампазітараў, пісьменнікаў і тэатральных работнікаў па пытанню стварэння масавай песні.

Як вядома, масавая песня мае вялікае выхавальнае значэнне. Яна не толькі з'яўляецца сродкам вымулення грамадскіх пачуццяў чалавека, але і сродкам мабілізацыі мас на новыя працоўныя подзвігі. Добрая песня згуртоўвае, аб'ядноўвае людзей, уздымае настрой, памагае ў жыцці і працы. За гэта і любіць наш народ масавую песню. Яна зарадзілася ў працэсе працы. У даўнія часы, калі не было яшчэ кампазітараў, народ сам ствараў для сябе песню. Стварыў ён яе і цяпер. Выдатнейшыя кампазітары часта запісалі і запісваюць гэтыя песні і вяртаюць іх народу ўжо ў апрацаваным, так сказаць, культываваным выглядзе. Тым не менш, усё-ж асноўнай крыніцай стварэння новых масавых песень павіна быць напісанне нашымі кампазітарамі музыкі на новыя тэмы пэстаў. За гады савецкай улады беларускія кампазітары стварылі німаля такіх песень. Лешчына з іх пераважылася ў сваю чаргу ў народныя. Вельмі часта народ спявае песні, не ведаючы нават, хто стварыў іх. Нярэдка выпадакі, калі народ на ўлобавыя музычныя матывы стварае свае тэксты, ці перапрацоўвае старыя, якія незадавольнаюць яго або не адпавядаюць сваім зместам сучаснасці. Былае і так, калі народ падхоплівае той ці іншы ўдалы верш пэста і стварае на яго свой матыв, сваю музыку. Такія факты невялкія, яны гавораць аб тым, што працавіты народ патрабуе ўсё новых і новых песень.

На вялікі жаль, многія беларускія кампазітары за апошнія гады недаацэньваюць значэнне масавай песні, маля працуюць над ёй. Таму зусім зразумела, што гэтыя акалічнасці выклікалі ажыўленыя спрэчкі на нарадзе ў Кіраўніцтве прапаганды і агітацыі ЦК КП(б)Б.

Першай выступіла выканаўца народнага песень заслужаная артыстка БССР В. М. Малькова. У сваім выступленні яна гаварыла, што вельмі часта прыходзіцца карыстацца старымі, зношаным рэпертуарам. Яна паабяжала падзяліцца сваімі ўражаннямі аб пэстах на Украіну, раскавала, як там працуюць кампазітары над стварэннем новых песень.

Малькова прадэявала вялікі рахунак нашым беларускім кампазітарам. Яна адзначыла, што набліжаецца і слаўная дата — 30-годдзе БССР.

Кампазітары павіны ствараць новыя песні аб дасягненнях Савецкай Беларусі, якіх яна дамагаецца пад кіраўніцтвам большавіцкай партыі пры братняй падтрымцы народаў Савецкага Саюза.

Затым выступіў намеснік начальніка Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР тав. Яфрэмаў. Ён сказаў, што ў нас мала стварача песень таму, што беларускія пэсты не пішуць адпаведных тэкстаў.

Такую-ж думку выказаў у сваім выступленні і кампазітар А. Багатыроў.

— Нам, кампазітарам, — гаворыць ён, — патрэбны тэксты, невялікія па памеру, але зместоўныя, з дакладнай рытмікай. Праглядаючы літаратурныя часопісы, не заўсёды можа знайсці такія тэксты.

У сваім выступленні кампазітары Цікоцкі і Алоўнікаў звярталі асабліва ўвагу на наладжванне больш дэснай узаемнай творчай сувязі кампазітараў і пэстаў.

Аб гэтым гаварылі пэсты П. Броўка, П. Глебка, П. Пестрак і іншыя. Але яны не згадзіліся з выказаннем тых кампазітараў, якія лічаць, што ў беларускай пазіі няма гатовых адпаведных тэкстаў.

— Такія тэксты ёсць, але, на жаль, нашы кампазітары, кажа П. Броўка, не вывучаюць іх, не ведаюць твораў беларускіх пісьменнікаў, а бярць для сваёй працы вышчавыя вершы. Калі-б беларускія кампазітары больш уважліва сачылі за пазіямі, яны-б знайшлі не мала добрых вершаў, прыгодных для стварэння масавай песні.

Такую-ж думку выказалі ў сваім выступленні М. Танк, П. Кавалёў. Яны на прыкладах давалі, што ў беларускіх пэстаў ёсць вершы, на якія можа пісаць музыка.

Усе выступаўшыя гаварылі аб неабходнасці сістэматычна наладжваць вечары масавай песні, арганізоўваць конкурсы.

Затым у сваім выступленні намеснік начальніка Кіраўніцтва па справах мастацтва тав. Яфрэмаў паведаміў, што да такога конкурсу Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР ужо рыхтуецца і ў самым хуткім часе конкурсе будзе праведзены.

У заключэнне нарады ў цікавай і зместоўнай прамовай выступіў загадчык аддзела літаратуры і мастацтва ЦК КП(б)Б тав. Гутараў. Ён адзначыў, што кампазітары і пэсты ў сваёй працы павіны ўлічыць факт набліжэння гістарычнай даты — 30-годдзя Савецкай Беларусі. Заста-

лося не так шмат часу, і яго неабходна скарыстаць для дружнай творчай працы. Я думаю, што пры сумеснай працы кампазітараў і нашых пэстаў мы зможам ствараць нямаля цудоўныя масавыя песні, якія-б адлюстроўвалі ўсю веліч сталіскай эпохі, дасягненні нашай рэспублікі за трыццаць год пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі. Вядома, што не кожны верш падыходзіць па сваёй форме для песні. Як правіла, для песні неабходны невялікі верш з цікавым і закончаным сюжэтам. Ён павінен вызначаць высокую ідэянасць і дасканаласць формы. Ствараючы тэкст для песні, пэст павінен ведаць уважліва ставіцца да рытмікі верша, бо рытм рытм не можа ўкласціся ў музычны матыв з-за асаблівасці сваёй метрыкі і сьвязай інтанацыі. Гэтая акалічнасць і выклікае з боку кампазітараў такія заявы, што для іх таковыя пэсты не ханае тэкстаў. Таксама працягвае заяўляюць пэсты, што імі напісана нямаля мастацкіх, высокаідэяных твораў, якія могуць стаць любімымі масавымі песнямі. Я гавару гэта не таму, каб прыміраць і зніжць запатрабаванні кампазітараў да пэстаў і пэстаў да кампазітараў, а таму, што гэтыя законныя запатрабаванні трэба спалучаць у сумеснай творчай працы.

Нарада паказала, што сапраўды паміж кампазітарамі і пэстамі яшчэ да гэтага часу не ўстаноўлена дэснага супрацоўніцтва, што пэсты, пішуць свае вершы, не думваючы аб тым, ці прыгодны іх тэксты для масавай песні. Кампазітары ў сваю чаргу слаба вывучаюць творчасць нашых пэстаў, не звяртаюцца да іх за неабходным тэкстам для песні, а чакаюць гатовых, поўнаасцю закончаных для музыкі твораў.

Нарада прайшла на высокім узроўні і пры вялікай актыўнасці. Безумоўна, яна павіна прынесці свае добрыя вынікі. Ужо на гэтай нарадзе малады кампазітар Алоўнікаў звярнуўся да пэста П. Глебка з просьбай апрацаваць для масавай песні тыя вершы, якія ён выбраў, каб напісаць на іх музыку. Паміж кампазітарам і пэстам адбылося асабістае знаёмства і на просьбу Алоўнікава П. Глебка адгукнуўся з вялікай ахвотай.

На нарадзе была прынята прапанова аб неабходнасці ў бліжэйшы час правесці конкурсы на лепшую масавую песню, арганізоўваць больш частыя таварыскія сустрачкі пэстаў і кампазітараў, а ў бліжэйшы час наладзіць сумесны вечар масавай песні. Апрача гэтага, пэсты ўзялі на сябе абавязальнасць напісаць новыя вершы — тэксты для масавай песні, а кампазітары — напісаць новыя музычныя творы — асабліва масавыя песні, каб дастойна сустраць 30-годдзе БССР.

Міністэрства Кінематаграфіі БССР арганізавала ў Мінску курсы па падрыхтоўцы кінемеханікаў.

У канцы мая месца адбыўся першы выпуск курсаў, якія скончыла 52 чалавекі. Маладыя кінемеханікі накіраваны на працу ў вобласці рэспублікі.

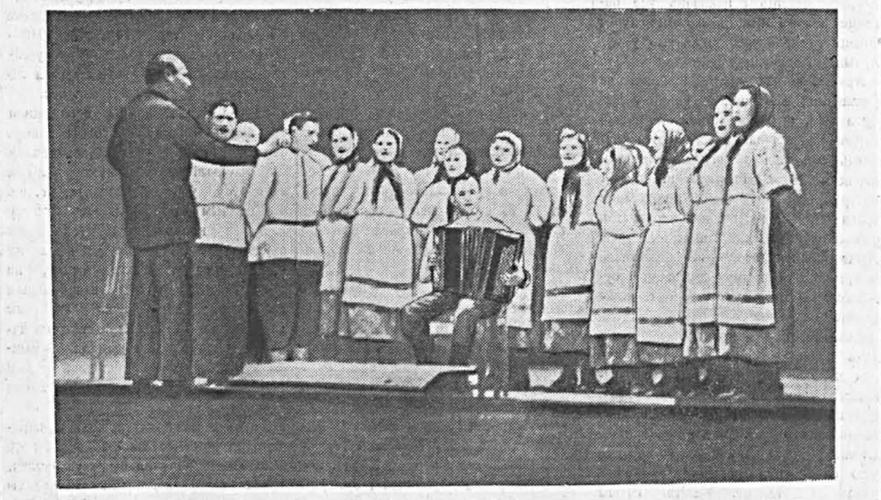
У гэтым годзе курсы кінемеханікаў закончыць яшчэ 100 чалавек. Акрамя курсаў, пры кінематаграфіі рэспублікі метадам індывідуальнага навучання набудуць кваліфікацыю памочніка кінемеханіка — 21 чалавек, кінематарыста — 42 чалавекі. Такім жа метадам 53 шоферы кінематарава атрымаюць спецыяльнасць кінематарыста, а 56 кінематарыстаў — спецыяльнасць памочніка кінемеханіка.

Музыказнаўца І. Ніснёвіч прапанаваў арганізаваць у парках культуры і адпочынку, а таксама ў рабочых клубах музычныя лекторыі, якія значна дапамогуць нашым слухачам лепш разумець оперную і сімфанічную музыку.

Намеснік начальніка Мінскага абласнога аддзела кінематаграфіі М. Ленін у сваім выступленні гаварыў аб павелічэнні кадраў сельскіх кінемеханікаў. Пакуль што Міністэрства кінематаграфіі БССР з гэтай задачай не справляецца. Больш таго, выпускаемыя кінемеханікі маюць нікую кваліфікацыю. У выніку — за п'яць месяцаў працы было 350 выпадкаў паванна кінематарава, а кінемелты вытрымавалі замест 600 разоў паказу толькі 250. Міністэрства кінематаграфіі БССР слаба ішчэ забіспывае аўтарна-партарт кінематарава, якія абслугоўваюць насельніцтва сельскай мясцовасці.

Усёго ў спрэчках выступіла 26 чалавек.

Пленум па ўсім пытанні прыняў адпаведныя рашэнні.

На здымку: выступленне хора калгаса «Рэвалюцыя», Магілёўскай вобласці. Кіраўнік хора — Капусцін. Фота Г. Бугаеў.

ПЛЕНУМ БРК САЮЗА ПРАЦАЎНІКОЎ МАСТАЦТВА І КІНЕМАТАГРАФІІ

</

А. КУЛАНОЎСКІ

ГАРТА ВАННЕ

(Урывак з апавесці)

Ранній вясюю хлопцы варуліся з Сталінграда на свой завод. З імі прыехаў майстра Андрэй Давыдавіч і яшчэ некалькі чалавек—спецыялістаў, Міністэрства накіравала іх на дапамогу мінчанам.

... Прыехалі дадому... Цяпер ма- ла што і ёсць з таго, што было тут поўгода назад, але ж сваё род- нае ў любым выглядзе застаецца родным. Тым больш, што выгляд не стаў горшым. Вялікі тэрмін ця- пер поўгода, адзязджалі — не бы- ло на заводзе ліцейнага цэха, а цяпер ёсць. Хлопцы пакуль што ён саматужны, але ёсць. Пра астатнія гарачыя цэхі тады яшчэ толькі ішла размова, а цяпер яны ўжо вылазіць з зямлі частымі металіч- нымі шпэнём, як раскошныя ўсходы ярыны. Рыштатары і рыштатарні, мала было гаворкі пра самую рабо- ту цэхаў. Цяпер працуюць станкі, аграгаты...

Хлошчам казалі ў адзеле кад- раў: — Будзеце жыць там, дзе і жылі. Хлопцы прыйшлі да свайх палатак, а іх ужо і след прастаў. Што тут за будынок? Комсомольскі гарадок, заходзьце, калі ласка.

Угледзеў Васіль былога свайго майстра па будынку. Дай-ткале, думае, зайду на аб'ект, пагляджу, хто там цяпер маю службу выкон- вае. Зайшоў, сцены абмаза- вае. Зайшоў, аж-жа куды там... Растворамёт Магадзі дзейнічае ў брыгадзіра, дзесяцямі перамі рук таго не зробіш. А брыгадзір гэты толькі пасміхнецца, Васілю ківае хлопцу галавою.

— Таксама з Сталінграда! — заў- важае ён, паказваючы на цудоўную прыладу.

... Дзень добры, сябры-таварышы!.. Ідзе Васіль па заводскаму двару, і сэрца б'ецца ад радасці. Вітаюцца з ім нават і тыя людзі, з якімі ён не быў знаёмы. Пераступае паборт будкі — вяртаць прыветна тапір- шчыні свае рыжыя вушы:

— Праходзі, таварыш Патрончык. Ці не расказаў-бы ў вольную хві- лінку, што там у Сталінградзе чу- но, як жыў цяпер наш Сталінград? Янук Дукора — Васілю зямляк — зранку дачуўся аб прыездзе хлоп- цаў, чакаў, не мог дакацацца абед- нежнага перапытку на сваім буды- нковым аб'екце. Свяшчацтва Янук на- сустрча Васілю, амаль бязмыс. За- лёк відна яго шмарок, радасная ўсмешка: белы рад шчыльных зубоў прыёма адзінага таўсаванія, све- жыя вушы. Ужо і рукі разведзены ад сярбоўскага абдымку:

— Здароў, брат, Васіль!

— Дзень добры, Янук.

У часе шчырай размовы Васіль аглядаецца на тое месца, дзе некалі начаваў, прышоўшы са станцыі. Дзе-ж той пляччок, на якім тады сяд- зель? І бачыць: ніякіх пляччочку тут ужо няма, увесь пад'езд к заводу высыпаны гравійкаю. Хлебная кра- ма стаіць побач, якраз мабыць на месцы таго самага пня.

— Дзе-ж ты цяпер буздзе? — пытае Янук.

— Не ведаю, куды пашло, там і буду.

— Ідзі на гарачыя штампі, — раіць Янук. — Цікава і новая ра- бота.

— Калі цікавая і новая, дык пайду...

— А дзе ты жывеш? — глядзячы на белыя сцены комсомольскага гарадка, спытаў Янук. Новаы, му- рованыя домкі паказаліся хлопцам з-за горкі. Яны сталі двума строй- нымі радамі. Вакол раслі, з высокімі

густымі вершнінамі, сосны, а на по- вай, шырокія вуліцы ўжо былі па- саджаны маладыя, гладкія бірузкі.

— Тут і жыў, — адказаў Ва- сіль, кінуўшы галавой у бок гар- дак.

— Значыць, суседзі, — засмяяўся Янук. — От добра. І мяне сюды прынялі, хоць я і не комсомолец. Васіль, а як ты? Той раз я неяк забыўся спытаць у цябе пра гэта, а потым шкадаваў. Я чамусьці з першай нашай сустрэчы лічу цябе комсомольцам.

— У Сталінградзе мяне прынялі, — старароцка прыхваць перад ся- бром свой закошны гонар, — кажаў Васіль. А Янук, паціскаючы руку, працягваў укрэдывым голасам:

— Ты ведаеш, я так зразумеў, што і Усяя здаўна лічыць цябе комсомольцам. Пра што не гаво- рыць, дык усё ўспаміне цябе. Аса- бліва пра тваю работу ў падполлі мена расказвала. Бачыўся з ён не- задоўга перад ад'ездам. Прытаніне табе перадавала.

Васіль слухаў, апусціўшы галаву і робячы выгляд, што заняты ней- кімі цяжкімі, вельмі дзелавымі дум- камі, а радасць так і бегала па тва- ру светлымі зайчыкамі. На момант уявіўся тым шчаслівым дні, калі ён будзе дома, і цяжка было ўтры- мацца, каб не падняць твар наустра- рач вясняным сонцу, не засмяючы і не абняць гэтага добрага і шчыра- га Янук.

А той гаварыў, нібы заглядаючы Васілю ў душу і ўсё раскладаючы там у яном і суровым парадку:

— Папрацуй, станеш стыхаю- чым і на той год у партыю, так і ведаў. Першая рэкамендацыя будзе мая, — гэта таксама ведаў.

У комсомольскім гарадку падлі- шоў да хлопцаў яшчэ адзін іх зямляк і спаважна, без асаблівай радасці прывітаўся з Васілём. Гэта быў Антось Бягун. Ён ішоў на рабо- тую, але, убачышы свайх, сумні- ўўся і нават прапанаваў прысець на лаўку, жадаючы гэтым мабыць падкрэсліць, што ніякіх спазненняў ён не бачыць. Хлопец прыкметна вы- рас за апошнія гады. У краным, хоць і неаднастайным, гарнітуры ён зусім не быў падобным да таго пручіцкаўскага завадцата ўся- ляха вулічных носабоек, якім пры- вык яго бачыць Васіль.

Гэтая сустрэча была нечаканай для Васіля. Ён нават крыху сумеў- ся і спачатку не мог знайсці, што гаварыць. Янук заўважыў гэта.

— Ты, мусіць, не ведаў, што Антось тут? — зварнуўся ён да Васіля.

— Табе не пісалі з дому?

— Не, не пісалі.

Антось адразу падхапіў:

— Я сам збіраўся напісаць, ды ўсё, праду кажуць, часу не было. Усякія гэтыя мае табелі, нумаркі... Дыхнуць не даюць. Яно, праўда, і не цяжка, і работа частая...

Янук паглядзеў на гадзіннік і за- спытаўся на работу, а Васіль з Ан- тосем прыйшлі на лаўку.

— Значыць, табелі, нумаркі... — неспадзявана для Антоса засмяяўся Васіль. — Ну, нічога, нічога... Ты не сярдуй. Гэта я так. Мне ўспомніла- ся, як ты ў той раз мне драпаў на заводзе... Крыўдна, што і мяне тра- хна быў не збіў, але-ж то ўсё даў- няе, незваротнае. Расказаў па па- радку, як ты цяпер жывеш?

— Зайздросціць, — падмацаваўся ў Антоса думка, — будзе каляць пя-

пер усім». Услых-жа ён пачаў гаво- рыць даволі лагодна і з выразнымі ноткамі поўнай шчырасці.

— Праўду скажу табе, Васіль, — каб тады мяне прынялі на гэтакую работу, як цяпер, то можа і я за- стаўся-б. А то пеккаліства гэтае... Ды вось... — Антос паказаў на бу- дынкі гарадка. — Было тады ўсё гэта? Нічога не было. Палаткі, цес- на...

Каб не гэты мінковіцкі камандзір Дукора то і цяпер наўрад ці прыня- лі-б мяне на чыстую работу, дарма што ты кажаш — пісьменны. Мно- га тут пісьменных, не адні я. Янук мяне дапамог, уважыў май прасьбе. Ты ўжо тутка знаёміўся з ім.

— Не, у Сталінградзе.

— О, гэта добра. Ты папрасі, дык ён і цябе ўпарадкуе, добрую і лёг- кую работу можа выстарца. Ён тут чалавек аўтарытэты, самы леп- шы майстра-стаханавец, сам вынай- шоў новы метад кладкі сцен і ця- пер усё газеты пра яго пішучы. І ў парткоме, і ў фабкоме, і ў дырэкта- ра ён свой чалавек.

— Я пайду туды, куды ска- жуць, — паўтарыў Васіль прыблізна тое, што гаварыў нядаўна Янук. — Дзе патрэба будзе, там і ра- біцьму.

— А калі эню цябе на гліну па- ставяць?

— Няхай сабе і на гліну.

— Ты мусіць і там усё ў хварту- ху хадзіць?

— Не, там была іншая работа.

Антос зрабіў выгляд, што раптам успомніў нешта вельмі важнае, па- спына выніў з кішэнкі аловак, разгарнуў шчытак, разлізе і на роўна калеткі, і заіпаў там нейка- ю лубу. Потым абжываў (так мусіць ён размаўляў з рабочымі) спытаў:

— Ну, а што-ж ты там рабіў?

Можа, за якога малатабойца вучыў- ся? Нешта сапраўды ў цябе рукі, як у таго нашага Сымона.

Само пытанне не крыўдзіла Ва- сіля, толькі гэтая абжываўца ў го- ласе, гэтая недарэчная хвіліца і фанэбра былі непрыемнымі. Ён сціраў нават не падаў выгляд, што не прымае такіх слоў, і ў ад- каз іх і павольна сказаў:

— Я быў-бы рад мець гэтакія ру- кі, як у нашага Сымона.

Антос усё-ж зразумеў, што пе- рабраў меру, і паспрабаваў крыху збавіць тон. З сябрам лепш было-б гаварыць па-сяброўску.

— Ты пытаў, як жыў? — вяр- нуўшыся тварам да Васіля, мякка працягнуў ён. — Скардзіцца не бу- ду. Зімою не халадна, вясною не душна. Есці пры майёй рабоце хапае, абутак і вопратка не дзяржаць і не вельмі пшчакца. У чым хаджу на работу, у тым магу і ў клуб ці, скажам, у дзяцюкі інтэрнат...

Назаўтра раніцай Антос прыйшоў у інструментальны цэх. Зрабіўшы ўсё, што трэба было па службе та- бельчычка, ён накіраваўся ў аддзель- ні. Любіў хлопец пахадзіць, па- зрочыць па цэху. Два алоўкі ў кі- шэнцы, пругкі шчытак у руках; хоць невялічкі, але ўсё-ж такі на- чальны...

Са знаёмымі рабочымі ён ветліва і падкрэслена выразна вітаўся спа- жывым чыхілам галавы і доўгім воіркам, хоць людзі былі заняты і ў большасці выпадках не адказвалі на прытаніні. У аддзельні гарачыя штампі, якое нядаўна пачало дзей-

ніцца і яшчэ не разгарнулася ў са- мастойны цэх, Антос адразу за- уважыў групу новых людзей. Яны вызначаліся свежым колерам спецо- вяк і нейкай своеасаблівай даклад- насцю ў рухах. «Што-ж гэта за лю- дзі? — здаўся ў думках Антос. — Няўжо гэта тыя самыя сталінград- цы? Ага, вуль-жа і Васіль. За фрээрным станком? От, брат, ско- чыў хлопец! І нейкі чарцёж спрад іосам... Бач, цыркулем вымярае, нешта думае, абмяркоўвае... Са- праўдны тэхнік! І фрэзы сам мя- няе...»

Падшоўшы крыху бліжэй, Антос яшчэ з хвіліну пастаяў, палябоваў- ся работай сёбра, потым ступіў крок да станка і, перадавольваючы рабочы гуд, закрычаў:

— Здароў, брат, Васіль! Лоўка, брат, у цябе выходзіць, проста я і не спадзяваўся... Дальбог праўда...

...Васілю далі адпачынак. Яму ска- залі пра гэта пасля работы. Першы раз за гэтыя два месяцы так моцна кранула яго душу думка пра родны мінулае, як гэта часта было ў мінулым годзе, зямачылі перад ва- чыма Прудзікі: маці выходзіць за ваколіну і чакае, і чакае, паглядзячы на дарогу. Маленькая сястрына Ксенька бязмыс па вуліцы і ўсім сустрэчным апавяшае, што сёння пры- едзе з завода Васіль.

Прышоўшы ў інтэрнат, Васіль да- стаў з-пад ложка свой чырвоны ку- фэрачак, упарадкаваў сякія-такія рэчы. І калі раптам увіць, што гэта ўжо заўтра ён мае права прыла- дыць гэты куфэрач сабе за плечы і падацца на станцыю, нежк адразу адчуў, што так цяпер не будзе. Мо- жа ўвосень, можа ў пачатку зімы, а як-жа гэта заўтра ён здолее пакі- нуць завод? Хто-ж гэта будзе пра- цаваць на яго станках? Два стан- кі будучы чакаць яго рук...

Ды яшчэ клоўнае... Есць нешта такое, што і самому цяжка вытлу- маць. Але яго сядзіць увесь час у душы, не дазваляе ехаць, не пус- кае Васіля з завода...

Прышоў з работы Антос, з раз- маху кінуў на тумбанку свой улоў- ны шчытак...

— Не даюць мне адпачынку, — з аб- рэннем сказаў Антос. — Час не вы- шло, ды не прыножа яны, што я надта стаўся. Аднак, на тры дні пусцілі. Прыеду з дому — і з'юру гэтыя табелі... Падаю заяву — і ў цэх. Можа, прымеш мяне сваім падручным, га?

— Прыму.

— Ну, дык збірайся, заўтра ледзь свет мы ў дарогу. Збірайся, брат, кідай усё!

— Дык я, бач, сабраўся, — па- казваючы на чырвоны куфэрачак, сказаў Васіль. — Але, ведаеш, якая тут справа... Я, браце ты мой, на- мерыўся не ехаць пакуль што... Не магу я цяпер паехаць... Не магу і ўсё. Вось напішу сёння пісьмо, а ты завяжеш яго дадому і перададзі там усім, усім ад мяне даклад.

Ночку Васіль доўга пісаў ліст да свайей матулі. Пра ўсё хацеўся на- пісаць. І пра тры дні, калі сумненні і ўсякія няўладцы раздзіралі ду- шу, і нават пра тое, што ў мінулым годзе ён не на прабыў прыяджаў дадому, а быў збіўся з дарожкі. А як апісаць радасць, ён і сам не ве- даў. Слоў нехалапа, каб выказаць лёш. Лепш было-б, каб сама матуля пабывала тут і сваім вачыма пагля- дзела, як жыве і як працуе яе сын.

Раніцою, адаўшы пісьмо Антосю, ён пайшоў у свой цэх.

На шляху перабудовы

(Наматкі рэжысёра)

Л. ЛІТВАНАЎ

У артыкуле, надрукаваным у № 14 (661) «Літ'а» і прысвечаным тэме перахода тэатраў на сама- акупальнасць, было ўказана на асноў- ния рычыгі перабудовы работы тэ- атраў — стварэнне ідэйна-мэтанакі- раванага, змястоўнага і, разам з тым, мастацка-поўназначнага, цікава- чаў рэпертуара, ромастайнага павод- ле жанаў, рэпертуара, які здолее- бы забяспечыць запатрабаваны на- шага гледца. Рэпертуар павінен быць прадстаўлены значна большым лікам прэм'ер у год, чым гэта было да апошняга часу, прычым прэм'ер- ты трэба будзе выпускаць пры меншых матэрыяльных затратах, не зніжаю- чы якасці спектакляў.

Зразумела, што выпуск вялікай колькасці прэм'ер востра ставіць пытанне аб планавасці работы, аб дакладнасці выканання вытворчых планаў. У гэтым — асноўная пера- думова паспяховага выканання па- станоў урада.

Але ёсць яшчэ артыкулы кашта- рысу, які адчуваў патрэбу ў пе- раглядзе (ды і цяпер яшчэ адчу- ваюць патрэбу ў гэтым). Перш за ўсё, гэта — штаты тэатраў: твор- чыя, тэхнічныя і абслугоўвання. І самае складанае пытанне — скара- чэнне творчай часткі штатаў тэатра, дырэктары тэатраў старанна пе- раглядаюць штаты, пакідаючы толь- кі тых работнікаў, хто забяспечвае работу прадпрыемства, хто, даючы- чы таленавітасці і рабоце над са- бою, сталі неадрыўнай часткай ка- лектыва. Тэатры вызвалюцца ад людзей, якія выпадкова трапілі на сцэну.

Пастанова ўрада прымула пра- біць тое, што даўно наспела, бо прыняццём узаемадзіненні, лі- бэралізм, бестурботны адносіны кі- раўніцтва тэатраў да дзяржаўных сродкаў і лёсу людзей пры- вяло да стварэння той групы ра- ботнікаў, якую называюць «бала- стам». Таксама ёсць актывы, якія не могуць быць загружанымі ў даным тэатры і вельмі патрэбны ў другім.

Працэс скарачэння творчых шта- таў з'яўляецца справай, якая патра- буе высокай прычыповасці, чупасці і сапраўднага разумення якасці ак- тора. «Сёнешні дзень» актора ста- рыннага каляна тэатра разгля- даюць, не забываючы на ўвесь прайздзены ім шлях у мастацтве і ў гэтым тэатры. У «сёнешнім дні» маладога актора патрэбна ўмець убачыць яго «заўтра», яго рост і развіццё.

Пражэктэрства, маніўскае даб- радушасць у гэтай вайшай справе нецярпны, таксама, як і халоднае дзярліцтва, бяздушны практыцызм і бюракратызм.

Хацелася-б пацуць аб канкрэтных мерапрыемствах Кіраўніцтва па справах мастацтва па ўладжванню на работу звольненых, па арганізацыі перавосочных калектываў і г. д.

Адначасова з працэсам вызва- ления тэатраў ад лішніх актываў, павіна быць перагледжана пы- танне аб нагрузцы калектыва твор- чых работ, Паведажэнне колькасці прэм'ер натуральна будзе ргу- ляваць нагрузку актываў. У пры- кладах работы тэатраў уводзе, як сістэма, паралельная праца над двума-трыма п'есамі. Гэта, у сваю чаргу, будзе пшч больш садзейні- чаць стварэнню роўнамернасці ў нагрузцы актываў.

Але адначасова з арганізацыйнымі мерапрыемстваў ў галіне творчай нагрузкі калектыва, неабходна выка-

раць у вытворчым жыцці тэатраў рад з'яў, звязаных з утрыманцкімі настроямі часткі нашых актываў. Раз назаўсёды павіна быць сконча- на са становішчам, пры якім тэрмі- ны актываў падрыхтоўкі спектакляў зацягваюцца ў выніку таго, што актывы толькі на самой рэпетыцый працуюць над вобразам і вучаць гэкт, замест хатняй падрыхтоўкі да рэпетыцый. Такім чынам, рэ- петыцый ператварэння ў працэс актываў імпрэвізацыі без патрэбнай папярэдняй падрыхтоўкі, без існа- вання, без канкрэтнай мэты.

Такія рэпетыцый, прыносчы часам цікавыя творчыя знаходкі, часцей за ўсё з'яўляюцца творча хаатыч- нымі, вільмі і мала рухаюцца наперад працэс стварэння вобраза, а значыць і спектакля.

Многія актывы адкрыта гавораць, што без рэжысёра яны не могуць стварыць вобраз. Я вельмі паважаю рэжысёра ў тэатры, але з практыкай «вядзення актыва за ручку» трэба скончыць і скончыць самім актывам. Гэта, наогул, прыняццо важна, а таксама таму, што гэта паскорыць працэс працы над спектаклем.

Размеркаванне роляў павіна стаць актам, які забяспечвае пра- вільнае ўвасабленне вобразаў п'есы, а не актываў задушэння самалюб- ства некаторых актываў.

Нельга дазваляць актывам (не гледзячы на асобы і рангі) прамым ці абходным шляхам адмаўляцца ад выканання непажаданых ім роляў (без вельмі сур'ёзных падстаў для гэтага).

А гэтае з'явіцца — пад рознымі прыстойнымі шырмамі — на жаль, мела месца і часта зніжае якасць выканання раду важных, для раскрыцця ідэй п'есы, роляў (няхай сабе і «эпізядчыных»).

Інтэрэсы справы калектыва пры- носіць ў ахвару інтарэсам індыві- дуалізма, прэм'ерства.

Многія актывы ставяцца пагардліва да дубліравання роляў, адгавар- ваючы «няўменнем» дубляваць, змяняюць асноўных выканаўцаў. І з гэтым трэба скончыць. Мы паві- ны стварыць становішча, пры якім хвароба актыва не павіна выклікаць адмены спектакля або замены яго іншым (акрамя асобных выпадкаў поўнай немагчымасці эквівалентнай замены). Без дублёраў мы не здо- леем ажыццявіць праграму выязд- ных спектакляў. Трэба смяляць вы- лучаць здольную моладзь і актываў сярэдніх груп на вядучыя ролі (калі іх дадзены і праца даюць права на гэта).

Усё гэта павіна забяспечыць роўнамерную, нармальную нагрузку калектыва. Зразумела, не павіна быць выпушчана з-пад увагі разу- мена эканомія сіл актываў, асабліва старэйшага ўзросту, нервовую энэ- ргію якіх трэба цаціць і берачы.

Паспяховасць перабудовы работы тэатраў шмат залежыць ад якасці работы мастацкіх кіраўнікоў. У ра- дыце нашых тэатраў, па сутнасці, мастацкае кіраўніцтва адсутнічае. А ўжо не гавару аб сапраўдным ма- стачкім кіраўніцтве, яго ажыццяў- ляецца майстрам, чыя буйная і ар- ганаляная творчая індывідуальнасць кладзе адбітак на ўсё аблічча тэат- ра, шмат у чым вызначаючы гэтае аблічча, выяўляючы спецыфічна

для дадзенага калектыва творчыя рысы, які кіруе тэатрам не выключа- ны пры дапамога загадаў, а аўтары- тэтам ідэйна-мастацкай культуры, рэжысёрскага і педагогічнага та- ленту.

Зусім дрэнна, калі мастацкі кі- раўнік нядаўна ставіцца нават да выканання сваіх арганізацыйных функцый, калі яны не клопацца аб забеспячэнні вытворчага плана.

Арганізацыя вытворчага працэса павіна знаходзіцца ў руках энэргі- чных, культурных рэжысёраў, інакш непазбежны сур'ёзны зрывы планаў і ідэйна-мастацкай прамокі.

Перабудова тэатраў з'яўляецца таксама праверкай якасці нашай рэжысуры.

У новых умовах не здолеу пра- цаваць рэжысёр «па неўмешанню ў актываў справах», якіх нямада з'яві- лася ў апошні час, г. зн. рэжысёр, які не здольны актыва ўплываць на работу пастановачнай брыгады, а прызычыўся цягнуцца ў хвіліцы стыхійнай актываў імпрэвізацыі пад выглядам «свабоды творчасці актыва».

Не гадуючы прыроды актыва, не наважваючы актыва чужога яму выра- шэння вобраза і метада ігры, стм- мулюючы самастойную творчасць актыва, рэжысёр павінен умець че- лай і, разам з тым, уладарнай пе- дагагічнай рукою накіроўваць работу асобнага актыва і ўсяго калектыва, ведучы яго да стварэння ансамбля і цэльнага паводле ідэйна-мастац- кай задумкі спектакля. Гэта трэба ўмець рабіць добра і хутка, сплу- чаючы тэхнічне і майстэрства, за- думу і імпрэвізацыю, творчыя по- шукі і план.

Цяпер дырэктар становіцца са- праўдным адначасова, кіраў- ніком усяго жыцця тэатра.

З фактычным дублеўладдзем, якое мае месца ў радзе тэатраў (дырэк- тар — мастакі кіраўнікі), — скон- чана. Дырэктар адказвае за ўсё дзейнасць тэатра. Гэтая акаліччына ускладае на плечы дырэктараў тэ- атраў сур'ёзную адказнасць за ра- боту і жыццё тэатра. Асноўнай іх задачай з'яўляецца вывучэнне са- праўдных творчых сіл калектываў, правільнае размеркаванне людзей у вытворчым працэсе, выпрацоўка рэ- альных рэпертуарных і арганіза- цыйна-пастановачных планаў, забес- печэнне матэрыяльнай базы для іх ажыццяўлення і наўхільнае назі- рання за ідэйна-мастацкім бокам працы тэатра і за яго фінансавым жыццём.

І перш за ўсё — апэратыў-насць.

Як ніколі, дырэктар павінен чула прыслухоўвацца да голасу масы супрацоўнікаў, абпапрацца на ка- лектывы, мабілізуючы і кіруючы яго энэргій.

І зусім ясна, што без павышэння палітычнай, агульнай і тэатральнай культуры дырэктары не здолеюць справіцца з работай у новых умо- вах. Тое-ж патрабаванне павіна быць прад'яўлена і да наменскаў дырэктараў. Задачай усіх работні- каў тэатра, партарганізацыі, МК, мастацкіх саветаў з'яўляецца актыва дапамога дырэктарам пара- дай, строгай працоўнай дысцыплі- най, аднаасова агульнай справе, і рэагортваннем прычыповай боль- шэўскай крытыкі і самакрытыкі.

Новыя ўмовы работы з'яўляюцца вялікай праверкай усіх звынаў вы- творчасці на нашым тэатральным фронце.

Д. ЛУКАС

Ліквідаваць недахопы ў рабоце кансерваторыі

Набліжаецца заканчэнне наву- чальнага года ў Беларускай дзяр- жаўнай кансерваторыі. У самым разгары экзаменацыйнага сесія—па- водзюцца вынікі студэнцкай вучобы за бігучы 1947—48 навучальны год.

У сувязі з гэтым неабходна спы- ніцца на радзе недахопаў у дзей-насці нашай кансерв

